

ВРЕХІТ: СПЕЦИФІКА ПРОЦЕДУРИ ПРИПИНЕННЯ ЧЛЕНСТВА В ЄС ТА ЇЇ НАСЛІДКИ У КОНТЕКСТІ МАЙБУТНЬОЇ СПІВПРАЦІ ЄС ТА СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА

За свою 60-річну історію Європейський Союз (далі – ЄС) знав лише один напрямок руху – вперед. Кількість держав-членів зросла з шести в 1957 році до сьогоднішніх 28, а їх співпраця ставала дедалі тіснішою. Після того, як 23 червня 2016 року більшість громадян Великобританії неочікувано для континенту і мільйонів жителів Сполученого Королівства проголосували на референдумі за вихід з ЄС, організація опинилась у своїй найглибшій зовнішньополітичній кризі.

Нагадаємо, що до складу Великобританії входить 4 країни: Англія, Уельс, Шотландія та Північна Ірландія, які часто мають самостійні інтереси у зовнішньополітичній та економічній сферах, що досить відрізняються від інтересів всього Королівства. Більше того, за останні десятиріччя неодноразово робилися заяви про наміри тієї чи іншої з країн здобути незалежність від Корони. Серед іншого, однією з причин таких закликів можна вважати і питання членства Британії в ЄС. Фактори, які вплинули на вихід Королівства з Союзу можна виокремити такі: економічні кризи у 1975, 2003 роках; жорсткі правила введення сільськогос-

¹ Курсант 5 курсу військово-юридичного факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

подарської діяльності, встановлені ЄС, що для більшості країн Королівства є досить значними, оскільки сільське господарство є однією із провідних галузей у Великобританії [1, с. 88].

Усі заклики про вихід Британії з ЄС були висунуті не вперше: у 1975 р. після внутрішньодержавних процедур було проведено референдум, за результати якого держава залишилась у Співтоваристві. Також, якщо порівнювати із 1975 р., у 2013 р. країна знаходилась у більш глибокій економічній кризі, що спричинило значне зменшення обсягу виробництва, на відміну від, темпів у 1997–2007 років [1, с. 88].

Виходом з даної кризи політики держави знайшли вихід: припинення членства Великобританії у ЄС. Також передумовою даного політичного кроку критики, які виступають за вихід Британії з ЄС, вважають ситуації у Північній Ірландії, спроби Шотландії отримати незалежність, а також зменшення міграційних потоків робітників з держав-членів ЄС.

Спочатку 28 травня 2015 р. Девідом Кемероном та його урядом було винесено на розгляд питання виходу Британії з ЄС до Палати общин. У цьому ж році урядом Королівства були висунуті умови щодо проведення реформ у Союзі. Вони стосувалися питань інтеграції та суверенітету Британії, розширення меж дії спільного ринку між Королівством та ЄС, запровадження механізму обмеження соціальних благ мігрантам з інших країн Союзу та створення мультивалютності ЄС [2, с. 27].

Дані вимоги виявилися неприйнятними для більшості держав-членів ЄС та після декількох місяців переговорів 19 лютого 2016 р. Великій Британії був наданий особливий статус: за умови членства в Союзі у деяких сферах не виконує європейські домовленості, зокрема щодо монетарної та міграційної політики. А вже під час референдуму щодо членства у ЄС 23 червня 2016 р. 51,89% громадян Британії проголосували за вихід з Союзу.

Хоча референдум про членство Великої Британії у ЄС не є юридично обов'язковим, а результати голосування несуть консультативний характер, оскільки тільки парламент наділений законодавчою компетенцією, після схвалення останнім висновків голосування було офіційно розпочато процедуру Brexit. У свою чергу Європейський парламент 28 червня 2016 р. прийняв резолюцію [4], що запустила процес виходу Британії з ЄС відповідно до ст. 50 Лісабонського договору [5]. Документ був підтриманий більшістю депутатами Європарламенту.

Відповідно до ст. 50 Лісабонського договору Британії та ЄС потрібно сформулювати процедурні питання щодо виходу першої. У даній нормі містяться загальні правила щодо виходу, згідно з якими проводяться переговори між Королівством та Союзом, де формулюються основні положення про вихід з урахуванням майбутніх відносин.

Протягом двох років з моменту прийняття рішення про вихід Британії проводяться переговори для досягнення згоди у всіх питаннях. Цей термін може бути подовжено рішенням Європейської Ради. Під час переговорного процесу Британія залишатиметься у складі ЄС і на неї буде поширюватись дія всіх договорів та угод Союзу [1; с.89].

Важливо зазначити, що ЄС і Сполучене Королівство вже досягли домовленості про те, що перехідний період після Brexit складе 21 місяць і завершиться 31 грудня 2020 р. Мішель Барньє, єврокомісар, уповноважений на проведення переговорів від імені Союзу, разом з міністром Британії з питань Brexit заявили про це на прес-конференції, яка відбулася у Брюсселі. Також потрібно сказати, що Великобританія буде користуватися всіма правами держави-члена ЄС, вести переговори, домовлятися та підписувати торгівельні угоди без згоди ЄС під час проведенні даної процедури. Але вона не може брати участь у прийнятті рішень у ЄС [6].

Щодо майбутньої співпраці між ЄС та Великобританією, вона залежить від самого процесу Brexit. Чим жорсткіший буде цей процес, тим з більшої кількості наднаціональних програм ЄС Британія буде виключена або її права будуть значно обмежені. Найбільш болючими для Королівства будуть наслідки в галузі спільної сільськогосподарської, наднаціональної регіональної та науково-технічної політики ЄС. Безумовно вихід Британії є сильним ударом і по іміджу Союзу, можна сказати – зменшення політичної, економічної ролі в світі. Остаточо усі наслідки Brexit як для ЄС, так і Великої Британії можна буде визначити після закінчення процедури виходу останньої.

У якості ще одного наслідку процедури Brexit може бути потенційне повторення британського досвіду іншими державами-членами ЄС. Якщо після виходу Британія покаже вищий темп росту ВВП порівняно з ЄС і більш комфортний соціальний клімат, ніж на континенті, то за Королівством підуть інші країни-члени.

Водночас виникають різні думки щодо майбутнього статусу Північної Ірландії після Brexit, а саме щодо її можливості залишитися

в митному Союзі, що за словами Барнє: «Питання кордону Північної Ірландії не ставить під сумнів конституційний чи інституційний порядок Великої Британії». Це єдина країна Королівства, яка матиме спільний кордон з державами-членами ЄС, бо навіть сам уряд Британії має намір уникнути «жорстких кордонів» з ним[7]. Є також думка Бориса Джонсона, міністра закордонних справ Великобританії, про те що ірландський кордон використовується для того, щоб підірвати процес Brexit [8].

Невирішеною залишатиметься також проблема участі Британії в Європейській асоціації вільної торгівлі (далі – ЄАВТ). Аналізуючи наслідки виходу Британії з ЄС було б логічно подати заявку на повторний вступ до ЄАВТ до виходу з Союзу, для того, аби її членство в Асоціації вступило в силу відразу після виходу з ЄС. Це дасть позитивний імпульс у співпраці з партнерами з метою встановлення нових і розширення існуючих домовленостей у сфері вільної торгівлі, а особливо у сфері послуг [3; с.18].

Підводячи підсумки, слід наголосити, що наслідки голосування неоднозначно розцінюються в різних країнах. Ніхто точно не може спрогнозувати як ця подія відобразиться на фінансових ринках і як саме буде проходити Brexit, про які умови двосторонньої торгівлі домовляться Великобританія та ЄС. Серед політиків та науковців, які слідкують за даним процесом різняться думки та прогнози про позитивні та негативні наслідки у подальшому самостійному існуванні як для Британії, так і ЄС. Британські політики вважають, що Brexit відповідно до сучасної стадії зумовить більше позитивних наслідків для обох сторін.

На нашу думку, основним питанням після виходу Британії з ЄС є подальша економічна співпраця між ними, яка буде формуватися не як з державою-членом Союзу, а як самостійною стороною. У будь-якому випадку це не зупинить процес економічного розвитку та власне реалізацію намірів Союзу стосовно поглиблення подальших інтеграційних процесів. Економічні відносини будуть пов'язані з переглядом деяких аспектів фінансової політики, проведеної інтеграційним об'єднанням. У результаті виходу з ЄС Британія поверне пряме управління зовнішніми зносинами, у тому числі й у сфері торгово-економічних зв'язків до своєї компетенції. Для ЄС Brexit змінить формат теперішнього співтовариства, щоб запобігти у подальшому проявам сепаратизму серед інших держав-членів.

Література:

1. Чевичалова Ж. В. Британська сецесія: черговий крок у непростих стосунках ЄС та Великої Британії // Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики : зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф., м. Харків, 24 трав. 2016 р. – Харків, 2016. – С. 86–90.
2. Яковюк І. В. Brexit: причини і наслідки британського референдуму // Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики : зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф., м. Харків, 24 трав. 2016 р. – Харків, 2016. – С. 25–29.
3. Долгов С. И Экономические аспекты выхода Великобритании из Европейского Союза / С. И. Долгов, Ю. А. Савинов // Российский внешнеэкономический вестник. – 2016. – № 9. – С. 3–22.
4. European Parliament resolution of 28 June 2016 on the decision to leave the EU resulting from the UK referendum (2016/2800(RSP)) – Retrieved from: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0294+0+DOC+XML+V0//EN>
5. Treaty of Lisbon, Official Journal C 306 of the European Union, Volume 50 from 17 December 2007. – Retrieved from: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:FULL:EN:PDF>
6. ЄС і Велика Британія домовилися про перехідний період після Brexit. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/world/10048094-yes-i-velika-britaniya-domovilisya-pro-perehidniy-period-pislya-brexit.html>
7. ЄС пропонує залишити Північну Ірландію в митному союзі після Brexit. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/02/28/7078179/view_print/
8. Brexit: Ірландія та Британія не можуть порозумітися щодо кордону. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2346315-brexit-irlandia-ta-britania-ne-mozut-porozumitisa-sodo-kordonu.html>

Науковий керівник: Бенедик Я. С., к. ю. н., асистент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.